

Not 22

Högsta förvaltningsdomstolen meddelade den 28 juni 2022 följande dom (mål nr 1697-21).

Bakgrund

1. Svenska värdepappersfonder och specialfonder är inte juridiska personer. Vid inkomstbeskattningen tillämpas ändå bestämmelserna om juridiska personer på dem. De är alltså skattesubjekt i formellt hänseende. Beträffande andra typer av fonder som inte är juridiska personer saknas sådan särreglering. Den som äger andelar i en värdepappersfond eller en specialfond schablonbeskattas för innehavet.

2. J.B., F.V. och R.F. (grundarna) har tillsammans bildat och äger indirekt bolaget Maderna Fonder AB (Maderna). Bolaget är ett fåmansföretag och grundarnas aktier är s.k. kvalificerade andelar.

3. Maderna är registrerat som förvaltare av alternativa investeringsfonder hos Finansinspektionen. I samband med registreringen anmälde bolaget två fonder för förvaltning, dels Maderna Fund One (fonden) som är en kontraktsrättslig alternativ investeringsfond, dels en associationsrättslig alternativ investeringsfond.

4. Maderna, grundarna och B.R., som avser att investera i fonden, ansökte om förhandsbesked för att få klarlagt hur inkomster från fonden ska beskattas. Av ansökningen och ingivna handlingar framgår följande.

5. Fonden är en räntefond och fondens medel får placeras i olika fordringsrätter samt i obligationer och på konto i kreditinstitut. Fordringsrätterna kommer antingen att struktureras av Maderna – varmed avses att Maderna som agent för en långgivare gör kreditbedömning, förhandlar fram lånedokumentation samt ser till att transaktionen genomförs – eller förvärfvas från tredje man. Fonden består av två andelsklasser, en utdelande och en icke utdelande.

6. Fonden är inte en värdepappersfond eller specialfond. Den är inte en juridisk person utan är legalt att anse som ett enkelt bolag och fondförmögenheten ägs av fondandelsägarna gemensamt. Vid teckning av fondandelar erhåller tecknaren så många andelar som motsvaras av dennes kapitalinsats vid teckningstillfället i förhållande till värdet av det totala kapitalet i fonden. Fonden vänder sig enbart till professionella investerare och ambitionen är att fonden till övervägande del ska ägas av icke verksamma investerare. Även grundarna har för avsikt att investera i fonden på samma villkor som de externa investerarna.

7. Fonden förvaltas av Maderna som vid förvaltningen handlar i eget namn. Andelsägarna ger fondförvaltaren fullmakt att företräda dem i alla frågor som rör fonden och vidta alla åtgärder för fondens räkning. Förvaltaren får använda tillgångarna i fonden för att fullgöra förpliktelser som ingåtts som ett led i förvaltningen av fonden. Vid förvaltningen ska förvaltaren handla uteslutande i andelsägarnas gemensamma intresse.

8. Vid teckning och inlösen av fondandelar har förvaltaren rätt att ta ut en avgift från andelsägaren. Vidare utgår en fast förvaltningsavgift och en prestationsbaserad avgift som beräknas kvartalsvis respektive årsvis och avräknas vid utdelning eller inlösen. Avgifterna bestäms individuellt för varje andelsägare och är lägre för den som investerar ett större kapital än för den som investerar ett mindre.

9. De sökande ville veta om B.R. och grundarna kommer att beskattas för inkomster från fonden i inkomstslaget kapital (frågorna 1 och 2). De ville även veta om svaret ändras om endast grundarna investerar i fonden (fråga 3). Vidare ville de veta om fonden eller Maderna kommer att beskattas för de inkomster som de externa investerarna och grundarna erhåller (fråga 4) och om bedömningen ändras om det enbart finns en utdelande andelsklass i fonden (fråga 5).

10. Skatterättsnämnden ansåg att det fanns skäl att först besvara frågorna rörande vem som är rätt skattesubjekt för de löpande inkomsterna i fonden och fann i denna del att varken fonden eller Maderna ska beskattas (fråga 4) samt att bedömningen inte blir någon annan om det bara finns en utdelande andelsklass (fråga 5). Vidare fann nämnden att B.R. och grundarna ska beskattas i inkomstslaget kapital (frågorna 1 och 2) samt att bedömningen inte blir någon annan om det bara är grundarna som investerar i fonden (fråga 3).

Yrkanden m.m.

11. *Skatteverket* yrkar att Högsta förvaltningsdomstolen ska förklara att Maderna är skattskyldigt för fondens verksamhet (fråga 4), att bedömningen inte blir någon annan om det bara finns en andelsklass (fråga 5) och att grundarna ska beskattas för inkomster från fonden som avkastning på kvalificerade andelar (fråga 2). Skatteverket anser vidare att förhandsbeskedet ska undanröjas såvitt avser det alternativa scenariot att bara grundarna investerar i fonden (fråga 3) och att förhandsbeskedet ska fastställas såvitt avser frågan om i vilket inkomstslag B.R. ska beskattas, men på en annan grund (fråga 1).

12. *Maderna Fonder AB, J.B., F.V., R.F. och B.R.* anser i första hand att förhandsbeskedet ska fastställas och i andra hand att det ska ändras på så sätt att fonden i skattehänseende ska anses utgöra en specialfond. Det är av vikt för dem att få klarlagt vilka konsekvenser som följer för grundarna om marknaden skulle allokera kapital uteslutande, eller till övervägande del, till den andra fonden (den associationsrättsliga) som Maderna förvaltar.

Skälen för avgörandet

13. Frågan i målet är hur inkomsterna från fonden ska beskattas. I likhet med Skatterättsnämnden anser Högsta förvaltningsdomstolen att det finns anledning att först besvara frågan om vem som är rätt skattesubjekt för inkomsterna.

Skattesubjekt för inkomsterna i fonden (frågorna 4 och 5)

14. Eftersom fonden enligt lämnade förutsättningar inte utgör en värdepappersfond eller en specialfond omfattas den inte av särregleringen i inkomstskattelagen (1999:1229) avseende sådana fonder. Begreppen har nämligen samma innebörd i skatte- och fondlagstiftningen (prop. 2012/13:155 s. 390). Fonden utgör inte heller en juridisk person. Något rättsligt stöd för att behandla fonden som skattesubjekt finns därmed inte.

15. Vad gäller frågan om Maderna ska anses som skattskyldigt för fondens verksamhet kan detta bli aktuellt om Maderna skulle anses som formell ägare av tillgångarna i fonden (jfr RÅ 2003 not. 67 och RÅ 2003 not. 160).

16. Av lämnade förutsättningar framgår att verksamheten ska bedrivas inom ramen för ett enkelt bolag och att fondförmögenheten ska ägas av andelsägarna gemensamt. Varje andelsägars del av tillgångar och inkomster kommer vidare att redovisas separat. Fondförmögenheten får inte sammanblandas med fondförvaltarens tillgångar eller tas upp i förvaltarens redovisning och tillgångarna kommer att vara sakrättsligt skyddade mot fondförvaltarens borgenärer.

17. Av förutsättningarna följer att äganderätten till tillgångarna har separerats från förvaltningen av tillgångarna vilket innebär att det är andelsägarna som gemensamt äger tillgångarna i fonden och därmed har rätt till avkastningen på dem (jfr HFD 2020 ref. 68).

18. Det anförda innebär att det inte är fonden eller fondförvaltaren, utan andelsägarna, som ska beskattas för inkomsterna från fonden. Bedömningen blir inte någon annan om det bara finns en typ av andelsklass. Skatterättsnämndens förhandsbesked ska därför fastställas i dessa delar.

Beskattnings av andelsägarna enligt huvudscenariot (frågorna 1 och 2)

19. Frågan i denna del är i vilket inkomstslag som grundarna och den externa investeraren B.R. ska beskattas för inkomster från fonden.

20. Skatteverket anser att andelsägarna ska beskattas i inkomstslaget kapital, men inte såsom ägare av fondens förmögenhet utan såsom för utdelning på delägarätter utgivna av Maderna. För grundarnas del anser Skatteverket att det är fråga om sådana delägarätter i eller avseende fåmansföretag, som likställs med andelar i sådana företag enligt 57 kap. 2 § inkomstskattelagen, och att de därför ska beskattas även i inkomstslaget tjänst.

21. Av svaret på frågorna 4 och 5 ovan framgår att det är andelsägarna som gemensamt äger tillgångarna i fonden och har rätt till avkastningen på dem. Det saknas därmed grund för att anse att inkomsterna från fonden utgör utdelning på delägarätter utgivna av Maderna.

22. Det anförda innebär att både grundarna och B.R. ska beskattas i inkomstslaget kapital. Skatterättsnämndens förhandsbesked ska därför fastställas även i dessa delar.

Beskattnings av grundarna enligt det alternativa scenariot (fråga 3)

23. Frågan i denna del är om grundarna kommer att beskattas för inkomster från fonden i inkomstslaget kapital även om det bara är de som investerar i fonden.

24. Enligt 5 § lagen (1998:189) om förhandsbesked i skattefrågor får förhandsbesked lämnas i en fråga som avser sökandens skattskyldighet eller beskattning om det är av vikt för sökanden eller för en enhetlig lagtolkning eller rättstillämpning.

25. Enligt lämnade förutsättningar ska den verksamhet som planeras i fonden vara utåtriktad och ambitionen är att fonden till övervägande del ska ägas av icke verksamma investerare. Utifrån denna utgångspunkt kan det inte anses vara av vikt för grundarna att få svar på den ställda frågan. Frågan är inte heller sådan att det är av vikt för en enhetlig lagtolkning eller rättstillämpning att förhandsbesked lämnas.

26. Förhandsbeskedet ska därför undanröjas och ansökningen avvisas i denna del.

Högsta förvaltningsdomstolens avgörande

Högsta förvaltningsdomstolen undanröjer Skatterättsnämndens förhandsbesked såvitt avser fråga 3 och avvisar ansökningsdelen i den delen.

Högsta förvaltningsdomstolen fastställer förhandsbeskedet i övrigt.

I avgörandet deltog justitieråden *Jermsten, Knutsson, Classon, Askersjö* och *Haggren*. Föredragande var justitiesekreteraren Elin Sedin.

Skatterättsnämnden (2021-03-01, Eng, ordförande, Bengtsson, Hammarström, Hellenius, Pahlsson, Sundin och Werkell):

Förhandsbesked

Frågorna 1–3: Beskattning ska ske i inkomstslaget kapital. Bedömningen blir inte någon annan om det bara är J.B., F.V. och R.F. som investerar i Maderna Fund One.

Frågorna 4–5: Varken Maderna Fund One eller Maderna Fonder AB ska beskattas för löpande inkomster och bedömningen blir inte någon annan om det bara finns en utdelande andelsklass.

Skatterättsnämndens bedömning

Ska ansökan prövas?

Enligt vad som anges i ansökan om förhandsbesked har Finansinspektionen inte tidigare registrerat och godkänt en sådan fond som nu är aktuell, dvs. en kontraktsrättslig fond som inte utgör en värdepappers- eller specialfond. Mot den bakgrunden och då varken lagtext eller praxis ger något klart svar om hur de ställda frågorna ska besvaras är det enligt Skatterättsnämndens mening av vikt för sökandena att besked lämnas.

Eftersom de rättshandlingar som frågorna gäller ännu inte har vidtagits och då omständigheterna som bedömningarna ska göras utifrån är klargjorda föreligger vidare förutsättningar för att lämna förhandsbesked.

I sak

Enligt Skatterättsnämnden kan det finnas skäl att först svara på frågorna om fonden eller fondförvaltaren ska inkomstbeskattas för inkomster som investerare och grundarna ska erhålla (frågorna 4-5). Frågorna är ställda för att få klarhet i om fonden eller fondförvaltaren ska beskattas för löpande inkomster som uppkommer med anledning av fondens verksamhet.

Inledningsvis kan konstateras att fonden inte är någon juridisk person. Något rättsligt stöd för beskattning av fonden finns därmed inte. Fonden, som saknar rättskapacitet och därmed inte kan äga tillgångar, kan inte heller vara långivare.

Vad gäller frågan om fondförvaltaren ska anses som skattesubjekt för fondens verksamhet kan detta bli aktuellt om förvaltaren på något sätt kan anses som formell ägare av tillgångarna i fonden. Verksamheten ska emellertid enligt fondbestämmelserna bedrivas inom ramen för ett enkelt bolag och fondförmögenheten ska ägas av andelsägarna gemensamt.

Enligt Skatterättsnämndens mening ger fondbestämmelserna inte stöd för att se fondförvaltaren som ägare av tillgångarna.

Fondförvaltaren är enligt det låneavtal som kan sägas utgöra en mall för fondens verksamhet inte långivare och förvaltaren har därmed inte i egenskap av borgenär rätt till de inkomster som följer av fordringarna.

Enligt förutsättningarna i ärendet gäller dessutom att redovisning av tillgångar och inkomster kommer att ske separat och i förhållande till respektive andelsägares del av fondens verksamhet. Vidare får fondförmögenheten inte sammanblandas med fondförvaltarens tillgångar eller tas upp i förvaltarens redovisning och tillgångarna är sakrättsligt skyddade mot fondförvaltarens borgenärer. På motsvarande sätt som i HFD 2020 ref. 68 får med den struktur som är aktuell i detta ärende äganderätten till fondförmögenheten anses separerad från förvaltningen av tillgångarna.

Det ovan anförda innebär att varken fonden eller fondförvaltaren ska beskattas för de inkomster som investerare och grundarna ska erhålla och någon annan bedömning är inte aktuell om det bara finns en typ av andelsklass.

För B.R. som ska investera i fonden är den huvudsakliga frågan om beskattning av inkomster ska ske i inkomstslaget kapital eller näringsverksamhet.

Enligt vad som följer av förutsättningarna i ärendet bör man med fog kunna ifrågasätta om det för dessa investerare finns en avsikt att bedriva en näringsverksamhet enligt vad som anges i 13 kap. 1 § inkomstskattelagen. Även om så är fallet följer emellertid av 13 kap. 7 § att för den typ av tillgång som blir aktuell för delägare som är fysiska personer, dvs. fordringsrätter, räknas dessa inte som tillgångar i näringsverksamhet och beskattning av avkastningen ska då inte ske i inkomstslaget näringsverksamhet utan i inkomstslaget kapital.

För grundarna ska samma villkor vad gäller investeringar i fonden gälla som för externa investerare. Det blir därmed inte fråga om arbetsinkomster som ska beskattas i inkomstslaget tjänst. Eftersom det inte är fråga om ersättning som utgår som en del av fondförvaltarens verksamhet kan beskattning enligt vad som anges i 57 kap. inte heller bli aktuellt. Detta gäller oavsett om det bara är grundarna som gör investeringar i fonden.